

115-ös számú okiratsomag

Alsó malom

Veszprém vármegye vízikönyve a vízikönyv száma XI/27.⁽¹⁾

Összefoglalás

A községi bizonyítványban és a vízikönyvben "alsó" néven szereplő malom nevének és helyének beazonosítása kizárásos alapon történt. Miután az 1886-ban kiállított községi bizonyítványban felsorolt 23 malomból 22 nevét és helyét sikerült minden kétséget kizárólag azonosítani, már csak egyetlen malom maradt, amelynek hiányzott a vízikönyvbe, s ez a Sábicz malom volt. Azt, hogy a községi bizonyítványban és a vízikönyvben "alsó" néven szereplő malom valóban azonos-e a Sábicz malommal, az 1886-os és a mai helyrajzi számok összevetése után lehet biztosan állítani. A községi bizonyítványból tudjuk, hogy az "alsó" malom a pápateszéri 171-es telekkönyvi jegyzőkönyv + 2 sorában 753 helyrajzi szám alatt szerepel. Ismerjük a Sábicz malom pontos helyét és a földrajzi koordinátáit is. A beazonosítást nehezítette, hogy bár a levéltárban megtaláltam a Körtvél patakra épült mindhárom malom vízikönyvét, egyik dosszié sem tartalmazott a felső, vagy az alsó szomszédra utaló szöveget, rajzot. Nem segítette a beazonosítást a második katonai felmérés térképén "Tóth János M" néven jelölt malom⁽²⁾, valamint Wöller István tanulmányának adata sem, miszerint az 1880-as évek végén Tóth János molnár bérelte a malmot és csak a 20. század elején került Sábicz Vendel birtokába. A községi bizonyítványban "Tóth János" néven jelölt malomról ugyanis kiderült, hogy az valójában a pápateszéri községi (későbbi nevén) Zacsovics malom.

A fentiek, valamint pápateszéri helyszíni vizsgálataim alapján úgy vélem, hogy a községi bizonyítványban "alsó" néven szereplő malom a Sábicz malommal azonos.

Az *Alsó malom* a Körtvél-patak, későbbi nevén Váncz-ér, a vízikönyvi dokumentumokban Bakony-ér, a mai térképeken Burics-patak névvel jelölt vízfolyás bal partján, a forrás után másodikként épült. Az 1886-ban kiállított községi bizonyítványban huszonharmadikként, "Alsó" néven felsorolt malom a pápateszéri 171-es telekkönyvi jegyzőkönyvben 753-as helyrajzi szám alatt szerepel. Tulajdonosa ekkor ifj. gróf Esterházy Móricz. Felső szomszédja a *Steckl malom*, alsó szomszédja a *Csigi malom*.

Vízikönyv (1893 - 1967)

A vízikönyvet piros vonallal átlósan áthúzták és ráírták: VISSZAVONVA

⁽¹⁾ Székesfehérvári KMH Vízikönyvek, 158 (doboz), 115-ös számú okiratsomag, *kézzel ráírva*: Bakonyér (Bánya-ér), Gerence, Cuha

⁽²⁾ http://mapire.staatsarchiv.at/hu/map/mkf_hun/?zoom=15&lat=47.37367&lon=17.71275

7719/24/1967 szám alatt [K2-1].

Az első irat egy táblázatos tartalomjegyzék, címe: Veszprém vármegye vízikönyve 115. számú okiratcsomag *gróf Eszterházy Mór pápa teszéri u. n. alsó malma*. Felsorolja a vízikönyvben elhelyezett dokumentumokat, azok iktatószámát, az elhelyezés dátumát és a mellékletek számát [K2-2].

A vízikönyv száma	Elhelyezés kelte	Megnevezés	A mellékletek száma
XI/27	1893 aug. 31.	Igazoló határozat alisp. 21044/93 sz. a.	2.
		Értesítés 21044 / 1893	
		Községi bizonyítvány	

Községi bizonyítvány (1886)

Községi bizonyítvány

Melynek erejénél fogva alulírott Pápa - Teszér község elöljárósága részéről ezennel hivatalosan bizonyítatik, miszerint galánthai és fraknói ifj. gróf Esterházy Mórícztulajdonát képező Pápa - Teszér község határában levő következő vizimalmok:

Pápa-Teszér	174	tjkbvn	+ 1 sor	731	hrs. a.	Rákvízi malom	
- " -	250	- " -	- " -	955	- " -	Andrási	- " -
- " -	169	- " -	- " -	607	- " -	Fanczali	- " -
- " -	13	- " -	- " -	19	- " -	Csigi	- " -
- " -	177	- " -	- " -	755	- " -	Szigeti	- " -
- " -	249	- " -	- " -	949	- " -	Égett	- " -
- " -	255	- " -	- " -	984	- " -	Izsa	- " -
- " -	257	- " -	- " -	987	- " -	F. Márton	- " -
- " -	256	- " -	- " -	986	- " -	A. Márton	- " -
- " -	175	- " -	- " -	735	- " -	Kuti	- " -
- " -	170	- " -	- " -	625	- " -	Sághi	- " -
- " -	163	- " -	- " -	238	- " -	Kis	- " -
- " -	172	- " -	- " -	703	- " -	Szabó	- " -

- " -	172	- " -	- " -	703	- " -	Szabó	- " -
- " -	179	- " -	- " -	768	- " -	Tóth János	- " -
- " -	176	- " -	- " -	748	- " -	Bolla	- " -
- " -	168	- " -	- " -	547	- " -	Lukács	- " -
- " -	178	- " -	- " -	763	- " -	Steckl	- " -
- " -	251	- " -	- " -	963	- " -	Fenyőfő közs.	- " -
- " -	252	- " -	- " -	973	- " -	Hoftstädter	- " -
- " -	254	- " -	- " -	981	- " -	Staub	- " -
- " -	173	- " -	+ 2 sor	985	- " -	Csóri	- " -
- " -	483	- " -	+ 1 sor	722	- " -	Csóthi	- " -
- " -	171	- " -	+ 2 sor	753	- " -	Alsó	- " -

mint felyülépitményes malmok, a 885. évi XXIII t.cz. életbeléptétől visszafelé számított 20 év óta, sőt már ez idő előtt is háborítlan fennállanak a nélkül, hogy azok mások jogosult érdekeit sértenék, és hogy mint ilyenek, az illetékes hatóságok által károsaknak találtak volna.

Miről Pápa - Teszér község elöljárósága által az idézett 885 évi XXIII. t.cz. 189 §-ban foglalt követelmények igazolása céljából ezen bizonyítvány kiállított.

Kelt Pápa - Teszéren 1886 évi november hó 16-án.

Márfy Gyula
körjegyző

(P. Teszér körjegyzői pecsét)

Nikodém Vendel bíró
Knolmayer Ferencz
Maurer Jakab
Bolla János

A községi bizonyítvány az eredeti dokumentum másolata [K2-3].

A négyoldalas ív hátoldalán az alispán hivatala így foglalja össze az ügyirat lényegét:

Veszprém vármegye alispánjától
20268/ X. 1886

Gróf Esterházy Móríc Pápa-Teszér község határában a ~ folyón levő u. n. Alsó malmára nézve, az 1885 : XXIII t. cz. 189 §-ában előírtak alapján e helyről 9281/1886 sz. a. kibocsátott hirdetményhez képest, bejelentését törvényszerű intézkedés céljából beadja. Az így beérkezett bejelentés az 1885: XXIII t. cz. 190 § ának értelmében Pápa-Teszér

községgel illetősége útján azzal közöltetik, hogy ezen bejelentésre nézve az érdekeltek észrevételeiket 30 nap alatt tegyék meg és hogy ezen határidő eltelte után az érdekeltek szabályszerű értesítéséről szóló vétbizonyítvány is a beadott észrevételekkel, a bejelentéssel és mellékleteivel együtt hozzám az illetékes hatóság útján minden késedelem nélkül beterjesztessék.

Minderről a bejelentő tulajdonos törvényes meghatalmazottja, a pápai járás főszolgabírája és Pápa-Teszér község ez utóbbi illetékessége útján s a bejelentéssel és mellékleteivel együtt végzésileg értesítettik.

Veszprém, 1886 évi december hó 31-én.

aláírás: Véghely Dezső

A dokumentumot 63/93 számon, hét évvel később iktatták be a XI/27 számú vízikönyvbe [K2-3].

Igazoló határozat (1893)

A vízhasználat jogosultságát igazoló alispáni határozat hét évvel később, 1893 március 9-re készült el azzal a megjegyzéssel, hogy a vízhasználat gyakorlatára vonatkozó feltételeket az 1885. évi XXIII. t. cz. 192. §-a értelmében egy későbbi időpontban határozzák meg. A malom neve e határozatban "alsó" malom. "Az 5767/X.1893. számú alispáni határozatot 63/93 számmal iktatták a vízikönyvbe. 3. pontja kötelezi a malom tulajdonosát, hogy a műszaki terveket saját költségén készíttesse el és azokat nyújtsa be az alispáni hivatalnak. Konkrét időpontot azonban nem határoz meg, csak *esetleg előforduló panasz, a vizimű átépítése, javítása, vagy az illető vízfolyás viziműveinek együttes rendezése* esetén ír elő záros határidőt [K2-4].

A határozat szövege:

5767/X. 1893

Veszprémvármegye alispánjától.

Az I-ső kerületi m. kir. kulturmérnöki hivatalnak 1893 évi márczius hó 4-én 909/1892 II. sz. a. kelt előterjesztése a Bakonyéren levő és gróf Eszterházy Móricz tulajdonát képező alsó malom vízjogosítványának igazolása tárgyában.

Vízi könyvi szám XI/27.

Határozat.

A gróf Eszterházy Móricz tulajdonát képező 's a Bakonyéren Pápa-Teszér község határában lévő ugynevezett alsó malomhoz tartozó vízhasználati jogosítványt az 1885. XXIII. t.-cz. 190. §-a alapján alábbi fenntartásokkal ezennel igazolom.

1. Ezen igazolt vízhasználat gyakorlatának feltételeit az 1885. XXIII. t.-cz. 192 §

értelmében később fogom megállapítani.

2. Ugyanezen alkalommal fogom a vízművekre az esetleges magassági jegyeket is, a földművelésügyi m. kir. miniszter 66655/1885. számú rendelete értelmében elhelyeztetni.

3. Mindezek megejthetése végett köteles leendő víziműtulajdonos a földművelésügyi m. kir. miniszter 52255/86 és 64566/88 sz. elvi határozatainak megfelelően a szükséges és szabályszerű műszaki tervek esetleg előforduló panasz, a vízimű átépítése, javítása, vagy az illető vízfolyás víziműveinek együttes rendezése alkalmával intézkedésemre záros határidő alatt saját költségén elkészíttetni és nekem benyújtani.

4. A vizi-könyvbe való bejegyzés iránt ezen határozat jogerőre emelkedése után fogok intézkedni, miről az érdekelteket külön értesíteni fogom.

5. Utasítom a pápai járás főszolgabíróját, hogy jelen határozatot Pápa-Teszér község hirdető tábláján 15 nappal kifüggesztesse, szóban forgó vízimű tulajdonosának és egyéb esetleg ismert érdekelteknek vételével mellett kézbesítve, a kihirdetésre vonatkozó községi bizonyítványt és a kézbesítésekre vonatkozó vétellevelt a 15 napi hirdetési határidő elmúltával hozzám terjeszse fel.

Ezen határozatot egyuttal posta útján vételével mellett az I-ső kerületi m. kir. kulturmérnöki hivatalnak megküldöm.

Indoklás.

Bejelentett vízhasználati jogosítvány igazolandó volt, mert a.) a rávonatkozó bejelentés az 1885. XXIII. t.-cz. 189. §. illetve a 45689/85 számú Á. R. 87 §. alapján általam 9281/86 sz. a. kiadott hirdetésben kitűzött határidőn belül 20268/1886 sz. a. beadott és ezen beadványhoz Pápat-Teszér község előljárósága által 1886 évi november hó 16-án szám nélkül kiállított bizonyítvány, melylyel a 20 évi háborítatlan használat igazolva van, mellékelve lett.

b.) Fenti bejelentés az 1885. XXIII. t.-cz. 190 §. értelmében az illető községgel közölve lett 's erre az érdekeltek a 30 napi határidőn belül észrevételeket a becsatolt községi bizonyítvány értelmében nem tettek.

Kelt Veszprémben 1893. évi március 10-én

Véghely Dezső,

kir. tanácsos, alispán

Értesítés (1893)

Véghely Dezső királyi tanácsos, alispán 1893 augusztus 31-én kelt, 21044/X. 1893. számú értesítésében közli az érdekeltekkel (a vízikönyv vezetésével megbízott megyei aljegyző, a malom tulajdonosa, Pápa-Teszér község előljárósága, a pápai járás főszolgabírójája, a székesfehérvári kulturmérnöki hivatal), hogy az 5767/93. szám alatt kiadott határozat jogerőre emelkedett, így elrendeli a XI/27-os számú vízikönyv megnyitását [K2-5].

Határozat a vízjogi engedély megszüntetéséről (1967)

A vízjogi engedélyt 1967-ben vonták vissza. A határozat tárgyában az "Alsó" malom megnevezés mellett gr. Eszterházy Móricz Hitbizomány olvasható [K2-6].

[K2-1] <http://motka.gyor.hu/file/atch/71/115-1.pdf>

[K2-2] <http://motka.gyor.hu/file/atch/71/115-2.pdf>

[K2-3] <http://motka.gyor.hu/file/atch/71/115-6.pdf>

[K2-4] <http://motka.gyor.hu/file/atch/71/115-4.pdf>

[K2-5] <http://motka.gyor.hu/file/atch/71/115-5.pdf>

[K2-6] <http://motka.gyor.hu/file/atch/71/115-3.pdf>